

СТЕНОГРАМА

"круглого столу" Комітету Верховної Ради України з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування на тему:

"15 років РКБТ ВООЗ в Україні. Об'єднання зусиль щодо посилення антитютюнового законодавства в Україні"

24 березня 2021 року

(у форматі відеоконференції)

ПЕРЕБИЙНІС М.В. Доброго дня, шановне панство! Ми почнемо нашу роботу таким чином. Хочу всіх привітати і оголосити, що від імені Комітету Верховної Ради України з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування починається наш "круглий стіл": "15 років Рамкової угоди ВООЗ в Україні. Об'єднання зусиль для тютюнового законодавства".

Спочатку я промовлю, потім передам пані Ніні Бердзулі слово, потім виступить з привітальним словом містер Аруп Банерджі, якщо не заперечуєте. Окей? Добре.

Шановне панство, від імені комітету хочу всіх привітати. 15 років тому в 2006 році Україна ратифікувала Рамкову конвенцію Всесвітньої організації охорони здоров'я про боротьбу проти тютюну. Це був перший в історії Організації Об'єднаних Націй міжнародний договір у сфері охорони здоров'я, значення якого складно переоцінити як у світовому масштабі, так і для України зокрема. Рамкова конвенція створена під егідою ВООЗ, об'єднала в боротьбі проти тютюну понад 180 країн, стала дієвим інструментом захисту громадського здоров'я.

За 15 років, що минули, Україна продемонструвала значний поступ у боротьбі за право людини на здоров'я, який дав можливість зупинити тютюнову епідемію в Україні. За цей час було прийнято спеціальний Закон України "Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення", який визначив основні принципи та напрями державної політики в цій сфері. Також внесено низку змін до законодавства, завдяки яким Україна посилила законодавство з захисту населення від смертельного впливу тютюну шляхом обмеження реклами, спонсорства і стимулювання продажу тютюну, заборону куріння в громадських місцях, запровадження медичних попереджень на упаковках тютюнових виробів.

Вагомим внеском в боротьбі з тютюновою епідемією є регулярне підвищення акцизів на тютюнові вироби відповідно до вимог Рамкової конвенції. Протягом останніх 8 років надходження до бюджету від тютюнових акцизів зросли більше ніж у 3 рази – з 18 до 55 мільярдів гривень

– при зменшенні реалізації сигарет та поширенні куріння. Пріоритетом цінових і нецінових заходів стало поступове зменшення поширеності куріння і серед дорослого населення, і серед молоді.

З упевненістю можна сказати, що реалізовані заходи були ефективними в охороні здоров'я. За цей час знизився рівень захворюваності на астму, ішемічну хворобу серця, хвороби верхніх дихальних шляхів тощо. Проте до подолання тютюнової загрози ще далеко. На жаль, через послабленість заходів контролю над тютюном в Україні з 2017 року призупинилась позитивна тенденція до зниження рівня куріння, яку було досягнуто шляхом удосконалення національного законодавства у цій сфері. А за останні 2 роки намітилась негативна тенденція до підвищення рівня куріння загалом за рахунок залучення молоді до нових видів тютюнових виробів та пристроїв для паління.

Сьогодні з розвитком тютюнової індустрії постають нові виклики здоров'ю людей: так звані електронні сигарети, тютюнові вироби для електричного нагрівання, ароматизовані тютюнові вироби та інші, що потребують законодавчого регулювання. Тому ми не зупиняємося на досягнутому.

Європейський Союз та його держави-члени, які ратифікували Рамкову конвенцію, сприяють посиленню заходів із контролю за тютюном на національному рівні. Одним із таких заходів є ухвалення Європейським парламентом та Радою ЄС відомої усім нам Директиви 2014/40/ЄС про ... *(не чути)* законів, правил та адміністративних положень держав-членів, що стосується виробництва, презентацій та продажу тютюнових та супутніх товарів та скасування Директиви 2001/37/ЄС.

Підписавши Угоду про асоціацію між Україною та ЄС ми взяли на себе зобов'язання імплементувати положення цієї директиви у національне законодавство, насамперед у частині регулювання та розкриття складу тютюнових виробів, 9-а стаття Рамкової конвенції. Збільшення розміру та оновлення медичних попереджень на упаковках тютюнових виробів, це 11-а стаття. Та заборона всіх форм реклами та стимулювання продажу тютюнових виробів – 13-а стаття, які досі присутні, на жаль, у місцях реалізації тютюнових виробів в Україні.

Наразі комітетом підготовлено і внесено на розгляд українського парламенту проект закону про внесення змін до деяких законів України щодо охорони здоров'я населення від шкідливого впливу тютюну, № 4358-Д, спрямований на реалізацію цих положень. Сподіваюся, що цей законопроект найближчим часом буде розглянутий і підтриманий парламентом.

Дякую всім нашим партнерам, неурядовим громадським міжнародним організаціям, зокрема Всесвітній організації охорони здоров'я в особі її представника в Україні доктора Ярно Хабіхта, представника Світового банку

та представництва ЄС в Україні, а також нашим колегам з парламентів Данії та Грузії за значний внесок у просуванні цінності та пріоритетів громадського здоров'я в Україні через контроль над тютюном. Перекоаний у тому, що успіх у подальшій реалізації Рамкової конвенції боротьби проти тютюну можливий лише за умови справжньої відданості цінностям громадського здоров'я усіх сторін конвенції та неухильного дотримання її положень та керівних принципів. Вірю, що об'єднавши зусилля, прогресивний світ звільниться від тютюну у XXI столітті.

Дякую за увагу.

До вітального слова запрошую доктору Ніно Бердзулі.

Ніно БЕРДЗУЛІ. Добрий день! Дуже вам дякую.

Високоповажні гості, шановні партнери, пані та панове, друзі, колеги, із превеликим задоволенням сьогодні виступаю перед вами на такій визначній події. 15 років тому Україна зробила важливий крок для того, щоб населення країни було здоровішим, ратифікувавши Рамкову конвенцію ВООЗ щодо боротьби з тютюном. І ці заходи, вони не завжди популярні, але вони точно приносять користь. І тому ми справді можемо святкувати зараз успіхи, які уже були досягнуті у ці роки, але водночас можемо говорити і про виклики, з якими ми дотепер стикаємося, і поговорити про те, як можна ці виклики подолати, які наступні кроки необхідні для того, щоб справді у нас був цілісний комплект політик і повна реалізація цієї конвенції. Ми розуміємо, що це все необхідно для того, щоб рятувати життя і щоб забезпечувати здоров'я майбутніх поколінь – убезпечити їх від впливу тютюну.

Україна може пишатися результатами підвищення акцизів на тютюнові вироби – це тепер отримує навіть світові визнання. Це чи не одна з найкращих практик щодо введення акцизу на тютюнові вироби. Підвищення у періоді з 2008 по 2008 роки було вдвічі і це призвело до збільшення надходжень вдвічі і до 40-відсоткового скорочення у кількості курців. Це справді визначне досягнення, вітаю вас з цим! Україна також може пишатися тим, що країна захищає населення від впливу тютюнового диму у громадських місцях, на роботі і в транспорті. Але, звісно, можна і потрібно зробити ще більше.

У Європі все ще доволі високий рівень споживання тютюну. Але водночас Європа є і лідером із реалізації Рамкової конвенції. Саме тому європейський регіон може стати зразковим у впровадженні заходів боротьби з тютюном і на ньому є відповідальність робити більше і робити якнайшвидше. Якщо ми дивимось у майбутнє і дивимось на цілі сталого розвитку ООН до 2030 року, у нас є "вікно можливостей" у наступні 9 років і

нам необхідно скористатися ним у повній мірі. І новітні тютюнові вироби є важливою загрозою для усього регіону, в тому числі і для України.

У нас дуже мало об'єктивної інформації по цих нових виробках. І відповідно підходи країн до регулювання нових виробів потребують спільних зусиль для того, щоб це упорядкувати. І ці новітні вироби рекламуються виробниками як вироби скороченого чи зменшеного ризику. Але на основі цього вони потребують якогось м'якшого регулювання. Проте зараз все більше і більше поширюється використання цих тютюнових виробів, новітніх виробів молоддю і підлітками. І це може призвести до ніотинової залежності і до шкідливого впливу на здоров'я.

Тому необхідно забезпечувати жорстку політику щодо контролю і за інноваційними виробами, і необхідно розширити існуючі рамки регулювання, щоб вони включали і новітні тютюнові вироби. Тільки так ми можемо подолати епідемію вживання тютюну. Звісно, для цього необхідна політична воля, необхідна підтримка, координація і необхідно просто це робити. Але у результаті цих заходів ми побачимо справді позитивний вплив на здоров'я майбутніх поколінь. І це можна зробити тільки спільними зусиллями політиків, неурядових організацій, громадськості, партнерів із розвитку, організацій системи ООН, якщо всі вони об'єднуються, як ми це бачимо сьогодні на цьому заході, і справді можуть обмінятися досвідом. Це єдиний спосіб подолати і побороти епідемію споживання тютюну в Україні і в європейському регіоні в цілому.

Я вдячна за цю можливість виступити і бажаю всім нам успішної зустрічі.

ПЕРЕБИЙНІС М.В. До вітального слова запрошую пана доктора Арупа Банерджі. Слухаємо вас.

Аруп БАНЕРДЖІ. Дякую дуже.

Шановні колеги, пані та панове, дякую за те, що запросили на цей дуже важливий захід. Я хочу розпочати з того, що підкреслюю, сьогодні Україна навіть в умовах жахливої пандемії COVID-19, де, на жаль, більше 30 тисяч українців вже втратили життя через цю пандемію, і водночас зусилля боротьби з тютюном продовжуються, тому що лише від тютюнопаління гине втричі більше українців, ніж від COVID-19. У нас жахливий рівень цих наслідків. Ми в наступні години розберемо, чому це так, але по суті це тому, що кожен другий чоловік і кожна шоста жінка в Україні є курцями. В Україні споживання тютюну серед чоловіків в 2,5 рази вище, ніж у Великій Британії і вище навіть, ніж у тій же сусідній Польщі.

Але ми сьогодні вже почули і почуємо далі, що в нас є важлива річниця. Вона важлива, тому що Україна за 15 років від ратифікації конвенції

вже досягла значного прогресу. Лише за 8 років, з 2013 року, кількість курців, що споживають тютюн щоденно, зменшилась на 40 відсотків, і це саме тому, що Україна виконує зобов'язання за Рамковою конвенцією щодо боротьби з тютюном. Це і заборона куріння у місцях харчування, на роботі, в інших громадських місцях і, звісно, заборона реклами. І одне з основних досягнень на цьому шляху – це виконання статті 6 конвенції щодо оподаткування тютюнових виробів. Україна декілька разів підвищувала цю ставку з 2008 року. І в 2008 році, власне, було введено цей мінімальний акциз, який потім збільшувався. І в 2017 році було ключове рішення впровадити семирічний план щодо реалізації заходів із боротьби з тютюном. Я думаю, що дуже важливий показник в цьому плані - це подія у січні 2021 року, коли збільшення акцизу відбулось і на так звані ТВЕНи, тютюнові вироби для електричного нагрівання, на такому ж рівні, як і для сигарет. Це дуже, дуже важливо. І ми впевнені, що необхідно так далі і тримати.

Чому я ставлю акцент на цьому? Тому що оподаткування тютюну, як ви чули, в тому числі і оподаткування тютюнових виробів для електричного нагрівання – це і добра ознака з точки зору наукових досягнень, і це добре для економіки. Ми чуємо про наукові дослідження, які показують, що підвищене оподаткування тютюну призводить до зменшення захворюваності і смертності. І нам не потрібно обмежуватися лише традиційними сигаретами, у нас є достатньо досліджень, які показують шкідливий вплив і новітніх тютюнових виробів. І при всьому нам необхідно пам'ятати, що це корисно для економіки. Звісно, збільшення акцизу підвищує кількість ресурсів – це корисно для економіки, тому що це допомагає фінансувати важливі державні цілі.

54 мільярди гривень було зібрано акцизів, і це практично половина фінансування програми медичних гарантій. Україна таким чином, піднімаючи ставку акцизів, економить на майбутніх витратах на охорону здоров'я, і що ще більш важливо, рятує життя. Тому оподаткування тютюну – це дуже важливо, щоб зберегти майбутнє України.

Так само, як уже згадували доктор Перебийніс і доктор Бердзулі, особливе занепокоєння викликає молодь, що споживає тютюнові вироби. Величезна кількість дітей віком від 13 до 15 років споживають новітні вироби, і ця доля зростає. Відповідно, у подальших програмах необхідно спеціальний акцент на скорочення споживання тютюнових виробів серед молоді, в тому числі необхідно зробити їх настільки дорогими, щоб діти не починали їх споживати.

Пані та панове, я справді хочу відзначити прогрес України у реалізації конвенції. Але, звісно, багато ще необхідно зробити.

Я хочу сказати у підсумку, що необхідно і далі впроваджувати збільшення акцизів на тютюнові вироби.

Пані та панове, Світовий банк завжди готовий підтримати Україну у прагненні до кращого майбутнього.

Дякую за увагу.

ПЕРЕБИЙНІС М.В. Я вдячний за цю гарячу промову, вона чіпляє. Дуже вам дякую.

Хочу передати слово модератору нашого заходу, моїй колезі народному депутату України, голові підкомітету з питань забезпечення епідемічної безпеки, боротьби з ВІЛ/СНІД та соціально небезпечними захворюваннями Комітету Верховної Ради України з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування пані Ладі Булах.

Будь ласка, пані Ладі.

БУЛАХ Л.В. Ще раз вітаю всіх присутніх. Дякую за такий неймовірно високий рівень проведення нашої віртуальної зустрічі. Дякую нашим партнерам, Громадській організації "За життя" за те, що організували трансляцію нашої зустрічі.

Дійсно, кожен українець може спостерігати, цікавитися і потім приймати активну участь у боротьбі з курінням в Україні.

Продовжу наш огляд ситуації з імплементацією Рамкової конвенції в Україні. Так, 15 років, як Україна намагається максимально інтегрувати норми РКБТ ВООЗ в Україні в різних формах, в різних законах і підзаконних нормативних актах для того, щоб зменшити залучення нових курців, на жаль, які останнім часом, в попередніх дослідженнях ми чули, збільшуються, і зменшити шкоду вже від захворювання на нікотинову залежність у тих людей, які є активними курцями.

Тому особисто я в комітеті запропонувала себе як людину, яка готова займатися проблемою куріння в Комітеті парламенту України саме здоров'я нації, і вже другий рік курую законотворчу діяльність в даній сфері.

Хочу нагадати, що щороку в нашій країні помирає 85 тисяч осіб від хвороб саме викликаних вживанням тютюну і вторинного також тютюнового диму. І вживання тютюну лишається одним із основних чинників неінфекційних хвороб, від яких страждає населення України. Це близько 25% онкологічних захворювань, 18% серцево-судинних захворювань і найбільше - це 50% респіраторних захворювань, на які хворіють українці внаслідок куріння.

РКБТ ВООЗ і його керівні принципи і рішення безпосередньо конференції сторін дають Україні та іншим державам дуже простий і чіткий перелік універсальних та перевірених досвідом заходів для захисту населення від реклами, від, скажімо, прогресивних і агресивних маркетингових

захоплені тютюновою індустрією, яка активно стимулює, на жаль, до куріння жителів нашої країни. І ми маємо захистити права українців все ж таки на бездимне середовище.

Особливий пріоритет ми відводимо захисту дітей, безумовно, тому що, дивлячись на існуючу статистику і тенденції, саме молоді українці до 30 років і збільшують лави нових споживачів тютюнових виробів, будь-яких тютюнових виробів.

Імплементация та реалізація цих норм РКБТ ВООЗ в Україні вже допомогла знизити поширеність куріння. Але попри це досі, на жаль, але я мушу констатувати, кожна п'ята дитина у віці від 13-и до 15 років в Україні продовжує курити тютюнові вироби або електронні пристрої для куріння. І ми всі усвідомлюємо, за рекомендаціями і аналізом Всесвітньої організації охорони здоров'я, що немає більш або менш шкідливих засобів для куріння, вона однаково шкідливі і ми повинні однаково жорстко та цілеспрямовано обмежувати доступ до будь-яких форм куріння для споживачів, особливо дітей неповнолітніх.

Розуміючи наявні проблеми, Верховна Рада дев'ятого скликання, вона вже працює протягом півтора року в Україні, почала свою роботу над захистом здоров'я дітей від шкоди куріння. Я хочу сказати, що більше року наш Комітет з питань здоров'я нації намагається запропонувати закон, новий законопроект для того, щоб ще більше, максимально інтегрувати положення РКБТ ВООЗ в законодавство України.

Минулого року був ухвалений закон 1019, нормою якого вже з 1 січня 2021, тобто ось щойно, вже заборонили продаж людям до 18 років електронні сигарети, тобто сьогодні в Україні вже діти неповнолітні не можуть купити електронні сигарети легально, рідини для електронних сигарет, також пристрої для нагрівання тютюну. Тобто нарешті в Україні заборона продажу електронних сигарет неповнолітнім реалізована. Тепер у разі порушення цього закону застосовується суттєвий штраф для недобросовісних продавців. Це в першу чергу націлено на захист дітей неповнолітніх, щоб вони взагалі не мали можливості спробувати курити.

До перемог минулого року я відношу нашу роботу парламенту щодо запровадження дійсно акцизу на рідини до електронних сигарет як з нікотином, так і без. Також ухвалено прогресивне рішення про гармонізацію акцизу на тютюнові вироби для нагрівання та сигарилки до рівня акцизу на сигарети. Сьогодні в нас немає привілеїв, сьогодні в нас немає винятків, всі види сигарет обкладаються однаковим акцизним збором і це вирівнює та зменшує доступ, ціновий доступ до сигарет. Такі зміни дозволять знизити доступність, цінову доступність в першу чергу до цих виробів і, звісно, що в першу чергу для дітей. Окрім цього, це дозволить дійсно отримати додаткові надходження до державного бюджету.

Але новим викликом стало поширення тютюнових виробів для нагрівання, які, на жаль, сьогодні обходять чинне антитютюнове законодавство. Дійсно в Україні є юридично така можливість і цим користуються, відповідно вільно рекламуються і, на жаль, продовжують бути доступними, легально доступними дітям до продажу саме тютюнові вироби для нагрівання. Очевидно, що така ситуація склалась в багатьох державах світу, Україна не є виключенням, але ми намагаємось в цьому році вирішити і цю проблему.

Маємо негативні наслідки. Я хочу просто навести цифри, порівняльні цифри 2019 року і 2020 року, куріння тютюну саме в засобах для нагрівання серед молоді до 30 років зросло в Україні серед чоловіків у 3 рази, а серед жінок в 4 рази. Вперше за 10 років в Україні відновилася динаміка зростання поширеності куріння серед молодих жінок і чоловіків до 30 років. І це я наводжу дослідження, дані дослідження Київського міжнародного інституту соціології, тобто це наші національні дослідження. І це одне з досліджень, але воно демонструє серйозну загрозу. Зростає кількість молодих курців і це говорить про величезну проблему, яка полягає не тільки в збільшенні акцизів і не тільки в забороні продажу сигарет неповнолітнім, а я хочу наголосити на проблемі поведінки, на проблемі вибору. В Україні ми зіштовхнулись і визнаємо нову проблему – молоді люди в Україні мають бажання почати курити, і результати даного дослідження це демонструють, тому що саме молоді українці до 30 років, жінки – 3 рази, чоловіки – в 4 рази, все ж таки більше цікавляться і починають курити.

З метою захисту здоров'я населення все ж таки комітет продовжує працювати, наш Комітет медичної допомоги та медичного страхування, і ми розробили, я навіть пишаюся тим, що в цей понеділок нашим комітетом одногосно був схвалений законопроект 4358, який ми доопрацьовували більше року, він комплексний антитютюновий законопроект, ми його розглянули і за рішенням одностайного голосування Комітетом здоров'я нації цей законопроект рекомендований Верховній Раді України до першого читання.

Трішечки про норми цього законопроекту. Він стосується щодо заборони рекламної викладки в точках продажу, він регулює тютюнові вироби для нагрівання, забороняє рекламу, будь-яку рекламу: і ТВЕНів, і електронних сигарет, і навіть засобів для вживання нікотину, перорального, тобто без паління, без нагрівання. Також законопроект передбачає імплементацію низки євроінтеграційної директиви, заходів нашої євроінтеграційної директиви, наприклад, запровадження медичних попереджень - розміром 65 відсотків від площини упаковки, заборону продажу ароматизованих сигарет, цю норму вже багато країн Європейського Союзу інтегрували, використовують, ми бачимо позитивні наслідки цього рішення, цієї заборони і намагаємось інтегрувати це рішення і в українську

законну площину і заборонити рекламу електронних сигарет та заправних контейнерів та запровадження нових вимог до технічних стандартів. Ми намагаємось зобов'язати всіх виробників всіх видів сигарет надавати вчасно правдиву інформацію про склад свого товару безпосередньо Міністерству охорони здоров'я. Ми вважаємо, що Міністерство охорони здоров'я повинно мати оперативну інформацію про склад всіх речовин для того, щоб регулювати все ж таки доступність до тютюнових виробів, обмежувати їх та комунікувати правдиву інформацію про шкідливий вплив від тютюну.

Хочу тут нагадати, що одночасно наш комітет, парламент створює систему громадського здоров'я, вже в першому читанні прийнятий Закон про систему громадського здоров'я, і я впевнена, що визнання, пріоритезація створення системи громадського здоров'я також позитивно вплине і на регуляцію доступу до куріння в Україні, тому що саме система громадського здоров'я зможе виконати, як на мене, найголовнішу функцію – це профілактику, первинну і вторинну профілактику серед населення на національному рівні, для того щоб кожен українець мав правдиву інформацію про небезпеку і про шкоду куріння.

На завершення хочу звернути увагу всіх нас на дані глобального опитування молоді щодо вживання тютюну в Україні, воно було проведено в цьому році. І результат глобального опитування говорить, що шестеро з 10 дітей, які зараз є курцями в Україні, намагаються кинути курити. Це говорить про те, що Україна також має надати медичну допомогу тим курцям, які, на жаль, вже мають залежність від нікотину. Надати і медикаментозну, і психологічну допомогу для курців, які хочуть сьогодні кинути курити. Ці діти намагаються кинути курити зараз.

Тому я впевнена, що кожен з моїх колег і я готові приймати необхідні для українців рішення, для того щоб зменшити доступ молодих українців до куріння, для того щоб все ж таки нове покоління в Україні виросло з зовсім новою мотивацією і усвідомленим розумінням шкоди від тютюну. І я впевнена, що наш парламент прийме всі необхідні рішення, щоб в Україні не було ніякого виду реклами тютюнових виробів, ні в Інтернеті, ні офлайн.

Дякую всім за увагу, іще раз дякую за те, що відгукнулися на ініціативу нашого комітету організувати таку важливу зустріч. І окрема подяка за те, що і представники Світового банку, і представники різних програм Європейського регіонального бюро ВООЗ і цікавляться цією ситуацією в Україні. І я просто хочу тут визнати, що вашу провідну роль до вирішення цієї проблеми, ви, знаєте, як такий постійний стимул, постійні активні учасники процесу, рівноцінні роботи і моєї, і моїх колег, і громадського суспільства в Україні. Дякую вам всім за те, що ви не даєте нам толерувати, тому що в Україні дійсно останні 5 років відбувається така толеризація куріння.

Тепер хочу запропонувати трішечки нам змінити формат і подивитися вже не виступ, а невеликий відеоролик. Дякую представництву ВООЗ в Україні. Завдяки вам цей ролик було зроблено, але він дуже яскраво наводить всі проблеми українського суспільства по відношенню до доступу до куріння.

(Перегляд відео)

БУЛАХ Л.В. Ось такий і цікавий, і корисний відеоролик було створено до відзнаки 15-річчя РКБТ ВООЗ. Дякую, Ярно. Чудовий медіапродукт.

Ми подивилися велику версію, є ще коротенька версія. Сподіваюся, що всі - і парламентарі, і представники Міністерства охорони здоров'я - будуть використовувати цей ролик для того, щоб все ж таки пропагувати відмову від куріння і піднімати проблему залежності від тютюну в Україні.

Дякую своєму колезі Максиму Перебийносу, який модерував попередню сесію. Тепер наступну сесію буду модерувати я. Хочу запросити до слова трьох доповідачів: Ігоря Іващенко – заступника Міністра охорони здоров'я України, саме він робить доповідь про прискорення впровадження РКБТ ВООЗ в Україні; доктора Адріана Бланко Маркізо – керівницю Секретаріату Конвенції РКБТ ВООЗ, вона також робить доповідь щодо 15 років впровадження РКБТ; І Ремі Дюфло – заступника голови Представництва Європейського Союзу в Україні, також з доповіддю про частину реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, в рамках якої також є вимоги по врегулюванню продажу і доступу до тютюнових виробів в Україні.

Ігор Іващенко, ви з нами? Прошу вас до доповіді.

І ще раз нагадую всім учасників, дотримуватися регламенту, щоб я вас не перебивала.

ІВАЩЕНКО І.А. Пані Ладо, добрий день! Добрий день, шановні учасники!

БУЛАХ Л.В. Вітаю!

ІВАЩЕНКО І.А. Наймовірно приємно бути залученим до цього "круглого столу", присвяченому імплементації РКБТ Всесвітньої організації охорони здоров'я в Україні.

Дійсно, із моменту ратифікації Україною було досягнуто значного прогресу щодо імплементації, в тому числі мова іде про ті закони, які приймалися і в 2012 році, і набули чинності, щодо обмеження куріння сигарет, кальянів, електронних сигарет в громадських будівлях, в закладах ресторанного господарства, щодо внесення змін і внесення на упаковки із

сигарет попереджень про шкоду, яку завдає тютюнопаління, у розмірі 50% з однієї сторони, і, звичайно, щодо відмови від спонсорства та механізмів просування тютюнових виробів.

Але сьогодні я, мабуть, більше хотів би зосередитися на нашому сьогоднішньому і на тих завданнях, які взагалі існують як перед Міністерством охорони здоров'я, перед комітетом і взагалі перед українським суспільством. Оскільки сьогодні наводилась різна статистика і в цілому загальна ціль, щоб утримати і максимально підтримувати тренд на зменшення тютюнопаління серед населення України, і мені задається, що одним із ключових завдань тоді стає імплементація Європейської Директиви 2014/40.

Я, мабуть, як заступник Міністра охорони здоров'я з питань європейської інтеграції додатково відмічу, що саме боротьба із тютюнопалінням є однією із чотирьох ключових вимог, які зазначені у главі 22-й нашої євроінтеграційної угоди. І я дуже сподіваюся, що в цьому році Міністерство охорони здоров'я щодо саме цього пункту зможе уже відзвітувати у повному обсязі, оскільки дійсно і попереднє законодавство частину обмежень чи вимог уже виконало, але частина цих вимог не була виконана. Мова йшла передусім і щодо збільшення розміру графічного зображення до 65% відсотків, про що уже говорили, також і про повідомлення, про попередження на електронних сигаретах, заборону продажу ароматизованих сигарет і боротьба із всіляким просуванням.

Відмічу, що дійсно не лише ми не стоїмо на місці і намагаємося рухатись вперед, але й сама тютюнова індустрія продовжує застосовувати абсолютно новітні маркетингові технології, щоб формувати, скажемо так, образ і ідею привабливості тютюнопаління у суспільстві. На сьогодні ми отримали черговий виклик, який розповсюджується суспільству під лозунгом зниження шкоди від куріння, а саме розповсюдження тютюнових виробів для електричного нагрівання і пристроїв для них. Я, мабуть, відмічу, що це вже з боку тютюнової індустрії не перша спроба під лозунгом зменшення шкоди реалізовувати свої інтереси і просувати тютюнової виробу. Так, країни стикалися і з ідеєю і використанням сигарет із фільтром, стикалися з ідеєю і використанням легких і тонких сигарет, ароматизованих. І, мабуть, відмічу, що тютюнова індустрія постійно шукає варіанти і пробіли у законодавстві, як відстоювати свої інтереси, які абсолютно суперечать інтересам суспільства і здоров'ю людей.

Тому хочу відмітити, що Міністерство охорони здоров'я, я знаю, що і комітет, повністю підтримують абсолютно інший підхід, який полягає як в підтримці рішень 8-ї конференції РКБТ, що ТВЕНи, тобто тютюнові виробу для електричного нагрівання, мають регулюватися таким же чином, як і звичайні сигарети. Тому, незважаючи на те, що протягом останнього року у Верховній Раді, на нашому євроінтеграційному комітеті обговорювалось чимало законопроектів, які тим чи іншим способом регулювали певні

аспекти щодо протидії тютюну, були у нас окремі законопроекти щодо розміщення пунктів продажу і відстані між пунктами зупинок громадського транспорту та інші законопроекти, ми все-таки абсолютно підтримуємо законопроект 4358, оскільки, на нашу думку, питання щодо протидії тютюну і взагалі імплементації норм РКБТ можна вирішити лише єдиним, системним та комплексним законом і не розпорошувати вирішення цих питань по різним законам, які в цілому по профілю не відповідають за це регулювання.

Хочу відмітити, що і на нашому євроінтеграційному комітеті у Верховній Раді, де я мав честь бути доповідачем по багатьом законопроектів, точилася значна дискусія щодо імплементації норм Європейської директиви щодо наявності питання регулювання ТВЕНів ... *(нерозбірливо)* в даній директиві. І ми, звичайно, постійно відстоювали ту ідею, що Міністерство охорони здоров'я абсолютно підтримує не дотримання букви окремих директив, а дотримання їх повноцінного духу. Тому коли я говорю про законопроект 4358, я якраз і відмічаю ті, окрім озвучених раніше, переваг, які він надає, це, звичайно ж, перевага щодо заборони викладки тютюнових виробів і, звичайно, повноцінного регулювання ТВЕНів та електронних сигарет у відповідності до регулювання звичайних сигарет.

Тому я сподіваюсь, що в цьому році парламентом буде проголосований цей закон і ми зможемо в подальшому підтримати тренд щодо протидії поширення тютюнопаління в Україні, оскільки безпечного куріння не існує.

Дякую.

БУЛАХ Л.В. Даруйте, це тільки в мене були проблеми зі зв'язком?

Ігорю, ви завершили?

ІВАЩЕНКО І.А. Я завершив.

БУЛАХ Л.В. Ігорю, сподіваюся, що більшість почули кінець вашої доповіді. У мене, на жаль, зупинилася картинка.

ІВАЩЕНКО І.А. Пані Ладі, абсолютно підтримую прийняття закону. І сподіваємося, що...

БУЛАХ Л.В. З боку Міністерства охорони здоров'я у нас стовідсоткова підтримка є. Дякую.

Запрошую до слова наступну доповідачку - доктора Адріану Бланко Маркізо, керівницю Секретаріату Конвенції РКБТ ВООЗ.

Прошу вас до слова.

Адріана Бланко МАРКІЗО. Дуже дякую, пані Булах.

Високоповажні гості, шановні партнери, пані та панове! Дуже вдячна за запрошення, дуже рада виступати поруч із парламентарями, які настільки обізнані у сфері боротьби з тютюном, як ми бачили на прикладі пані Булах.

У 2003 році був унікальний момент в історії, коли країни-учасниці Всесвітньої організації охорони здоров'я прийняли Рамкову конвенцію. Цей договір, який був прийнятий 16 років тому, є визначним кроком у світовій історії охорони громадського здоров'я.

Тютюн є чи не найбільшим викликом для здоров'я у світі, і зараз, коли у нас буває пандемія COVID-19, це тим не менше залишається правдою, тому що тютюн щороку вбиває 8 мільйонів людей і 1 мільйон людей у світі щорічно гинуть лише через пасивне куріння. І хоча тютюн не має біологічного вектору, наприклад, тих заражених комарів, що розносять малярію, у тютюну є небіологічний вектор, і це виробники і їх спроби маркетингу.

Насправді захворювання, пов'язані з тютюном, вважаються справжньою пандемією, повільною, але летальною і тривалою, і вона вже вбила 1 мільярд людей за останнє сторіччя.

Але тютюн – це не тільки проблема охорони здоров'я. Там є ще економічні наслідки, тому що він робить біднішими і країни, і спільноти, і є додатковим навантаженням на системи охорони здоров'я. Крім того, тютюн у своєму циклі життя від збирання до утилізації наносить шкоду навколишньому середовищу. Все зрозуміло: реалізація Рамкової конвенції ВООЗ є можливим засобом для країн-учасниць забезпечити добробут і здоров'я для своїх громадян у майбутні роки. І особливо це актуально у контексті реалізації порядку денного 2030 у досягненні цілей сталого розвитку.

На 8-й конференції сторін Рамкової конвенції у жовтні 2018 року сторони ухвалили глобальну стратегію прискорення боротьби з тютюном до 2025 року для того, щоб посилити сталий розвиток через реалізацію конвенції.

Глобальна стратегія розвивається сторонами і для сторін та вона є корисним інструментом для створення національних планів дій. У нас є спільний ворог, який інвестує шалені зусилля і має необмежені ресурси, щоб зупинити нашу роботу. Тютюнові виробники заробляють шалені прибутки тим, що спричиняють залежність своїх клієнтів від нікотину, і країни з перехідними економіками, зокрема Україна, розглядаються тютюновими виробниками як можливість для розширення свого ринку.

Україна стала підписантом Рамкової конвенції у 2006 році і я хочу привітати країну з прогресом щодо реалізації відповідних заходів – це і

заборона паління в громадських місцях, це фотореалістичні медичні попередження на пачках і також заборона реклами тютюну і підвищення акцизу на тютюнові вироби. Ці важливі заходи зменшили поширення споживання тютюну в Україні серед дорослих і що ще більш важливо - серед молоді в останнє десятиріччя. Проте подальший прогрес у рятуванні життів потребує нового набору заходів, і зокрема новий законопроект, який розглядається в парламенті, теж буде сприяти реалізації і європейської директиві щодо боротьби з тютюном.

Нам потрібно бути пильними, тому що виробники продовжують створювати нові виклики. Зараз багато країн спостерігають проблему більш агресивного маркетингу нових виробів, електронних сигарет і тютюнових виробів для електричного нагрівання. Необхідно відзначити, що восьма конференція сторін ухвалила рішення щодо нових тютюнових виробів, де вказано, що ТВЕНи насправді є тими ж тютюновими виробами і вони відповідно підпадають під дію Рамкової конвенції. Простіше кажучи, тютюнові вироби для електричного нагрівання не можуть використовуватися в громадських місцях, заборонена їхня реклама спонсорства, мають бути медичні попередження і акцизи мають бути такі ж, як і на інші тютюнові вироби. Україна вже підняла податки, вже почала діяти, на щастя.

І перед тим, як завершити, я хочу ще підкреслити важливість протоколу щодо викорінення незаконної торгівлі тютюновими виробами. Це додатковий договір до 15 статті Рамкової конвенції. Він допомагає теж підтримати позитивні досягнення Рамкової конвенції викоріненням незаконних тютюнових виробів з ринку. Зараз є 62 країни-підписанти цього протоколу і необхідно, щоб більше країн його підписали, щоб посилити всю конвенцію. Я щиро сподіваюсь, що Україна теж скоро стане стороною-підписантом протоколу і це створить нові можливості для міжнародної співпраці.

Дякую вам дуже і бажаю вам удачі з новим законопроектом.

БУЛАХ Л.В. Дякую, Адріано. Зупинятися ми не будемо.

До слова запрошую Ремі Дюфло, заступник голови Представництва ЄС в Україні. Прошу до слова.

Ремі ДЮФЛО. Дякую, пані Ладі.

Шановні народні депутати, дуже радий вас сьогодні тут бачити, шановні колеги, пані та панове! Дякую дуже за можливість виступити щодо ризиків неборотьби із тютюном. Коротше кажучи, звісно, використання тютюну є значним ризиком для населення України. 85 тисяч людей помирає щороку, знижується продуктивність праці з 2017 року. І це індивідуальна трагедія. Це трагедія для громади, і держава має платити по рахунках.

Можна двома шляхами боротися з цією епідемією. Нещодавно після підписання Угоди про асоціацію був створений план на 7 років, і завдяки цьому з'явилась визначеність у плані політики щодо боротьби із виробниками, тому що для того, щоб вплинути на поведінку населення, потрібні саме передбачувані умови. І таким чином зростає тривалість життя.

Лише 10-відсоткове підняття акцизів вже зменшує кількість курців, вже зменшує кількість захворювання, вже зменшує кількість людей, що помирають. Сьогодні ми відзначаємо те, що Рамкова конвенція ВООЗ боротьби проти тютюну є важливим документом, для того щоб Україна могла орієнтуватися на кращі стратегії. Дуже раді бачити визначні досягнення України, оскільки кількість курців знизилась. Тим не менше все одно залишається досить великий відсоток курців – до 23 відсотків серед дорослого населення. Відповідно я закликаю усіх, хто стежить за цим, поліпшити їх можна тільки за рахунок кращого законодавства і кращого його виконання.

Що сказано в Угоді про асоціацію? Стаття 352: "Поступово Україна має підвищити рівні акцизів до європейських". І це до 2025 року – за семирічним планом. Також мають вжити заходів щодо використання і імплементації Рамкової конвенції, і це стосується приведення українського законодавства у відповідність до положень Конвенції. Виконання угоди постійно перевіряється за рахунок діалогу з питань політики між Україною та ЄС, зокрема питання оподаткування і акцизів. Причому це стосується як звичайних, так і електронних сигарет та рідин для їхнього заправлення. І я ще раз підкреслюю, наскільки важливо вирішити цю проблему.

Україна активно беру участь в діалозі. І по суті для того, щоб реалізувати Директиву 2014/40, Європейську директиву, в тому числі і намагаючись поширити її положення на новітні тютюнової виробни. І новий законопроект 4358 лише посилить всі зусилля в тому напрямі. І ми дуже вітаємо роботу по модернізації законодавства антитютюнового. Відповідно ми дуже радіємо, що є дуже активний рух в напрямі ефективного законодавства.

Офіційний моніторинг тютюнової індустрії має два рівні: національний та міжнародний. Звісно, потрібно більше інформаційних кампаній, хоча для цього і потрібні гроші. Потрібно ратифікувати протокол РКБТ ВООЗ про незаконну торгівлю тютюном.

П'яте. Оплату штрафів за продаж тютюнових виробів неповнолітнім. Розширення і подальші більш суворі вимоги, штрафи за куріння у приміщеннях.

На завершення хочу сказати, що ЄС і надалі буде підтримувати Україну на цьому важливому шляху. І ми хочемо закликати вас скористатись нашими технічними проектами технічної допомоги, скористайтеся ними

повністю, оскільки обидва проекти, їх зараз є два, спрямовані на зниження рівня куріння в Україні.

Дякую за запрошення. І представниця ЄС надалі візьме участь в обговоренні під час цієї події. Дякую вам дуже.

БУЛАХ Л.В. Дякую за те, що, крім активного обговорення і цікавості проблеми боротьби з тютюнопалінням, ви ще і фінансуєте такі проекти, які допомагають дійсно громадянському суспільству постійно нагадувати владі про те, що проблема продовжує існувати і її треба також вирішувати. Дякую вам.

Зараз я завершую цей блок і передаю слово вже Ярно, який буде проводити наступну дискусію.

Ярно ХАБІХТ. Дякую, Ладо.

Ми знову змінюємо формат для того, щоб ви не втомилися. Ми знаємо, що довгі віртуальні зустрічі відволікають. У нас залишились ще дві сесії і 45 приблизно хвилин. Ми почуємо дві доповіді про реалізацію Рамкової конвенції і далі буде обговорення.

Спочатку виступить Володимир Кахадзе, перший заступник голови комітету з питань охорони здоров'я Парламенту Грузії. Так дуже добре можна поєднати два парламенти. Ми знаємо, що нещодавно в Грузії був зроблений великий крок вперед в плані антитютюнового законодавства. Отже у вас є 9 хвилин. Будь ласка, розкажіть про свої успіхи, надихайте інших.

Після того буде виступати пан Меттью Майерс, президент неприбуткової неурядової організації "Кампанія за майбутнє дітей без тютюну".

Отже, у нас буде два виступи, а після того переходимо до обговорення.

Володимир Кахадзе, із нетерпінням чекаємо на ваш виступ.

КАХАДЗЕ В. Вітаю. Дуже радий бути запрошеним на цю зустріч. Дякую організаторам зустрічі відзначення 15-ї річниці ратифікації РКБТ ВООЗ.

Перш ніж перейти до сутності доповіді, я хотів би висловити своє співчуття усім тим, хто втратив рідних через епідемію коронавірусу. Якби я міг, я би винайшов вакцину від тютюну, для того щоб зменшити кількість захворюваності. Ну, це був жарт з мого боку.

Я хочу закликати усіх громадян: думайте, подумайте ще раз, тютюн вбиває! Курці вбивають самі себе і вбивають оточуючих. І я ще гучніше хочу говорити про лобіювання тютюнової промисловості. Рух проти тютюну в

Грузії почався всередині 1990-х. Перший закон було прийнято 2003 року. І з 2006 року Грузія була стороною Конвенції, трохи пізніше, ніж Україна. Потім закон був доопрацьований, але він був не комплексний і не настільки ефективний.

У 2017 році після наполегливої роботи парламент виразив готовність і, незважаючи на всю протидію виробників тютюну, були прийняті комплексні законодавчі заходи. Лише ефективне антитютюнове законодавство здатне зберегти велику кількість життів. Саме так і було в Грузії. Там була велика поширеність серцево-судинних захворювань, особливо серед молоді, і після введення цього закону було зниження від 8 до 12 відсотків протягом 2011-2021 років. Ми бачимо, здоров'я нації поліпшилося завдяки впровадженню цього закону. Було заборонено куріння в громадських місцях, і це ніяк не вплинуло на бізнес-спільноту негативним чином. В ресторанах, в барах, в магазинах підвищилась кількість співробітників. Він стосується кількості курців, до 2020 року їхня кількість знизилась на 3 відсотки, в 2021 році вона становила 28 відсотків, кількість споживання знизилась на 15 відсотків. А відтак це означає, що ця галузь бізнесу стала менш привабливою в Грузії. І деякі компанії закрили свої представництва в Грузії минулого року. Ми сподіваємось, що інші компанії зроблять так само найближчим часом.

Ми пишаємось, що у нас дуже ефективне законодавство. Ніхто навіть уявити не міг, що нам вдасться досягти таких здобутків. Перше, заборона куріння в усіх громадських місцях, особливо в готелях. Там цей закон дотримується на 98 відсотків. Повна заборона на викладки як в середині, так і в пунктах продажу. І ми бачимо, що вже готується нове законодавство і скоро буде представлений в уряді. Тоді новітні тютюнові продукти, так звані ТВЕНи будуть врегульовані з анти тютюновим законодавством.

Цей закон постійно намагаються послабити виробники тютюну і зробити ... І бізнес-асоціації постійно лобіюють в інтересах тютюнової індустрії. Також були запроваджені стереотипні упаковки з 2022 року.

Незважаючи на всі ці досягнення, є і певні недоліки у законодавстві. Ми їх усунемо із відповідними зацікавленими сторонами. Все ще можна курити в таксі, все ще можна курити в театрах тощо. Відповідно потрібно врегулювати це питання так само, як це врегульовано в Європі.

Оподаткування на рідини для електронних сигарет має бути таким самим, як для звичайних сигарет тощо.

У мене все. Дякую дуже за запрошення і за таку чудову нагоду. І дякую дуже попереднім ораторам за їхні ґрунтовні презентації.

Ярно ХАБІХТ. Дякую. Дуже добре було почути ваш досвід, досвід Грузії.

І хотів ще підкреслити один дуже важливий аспект, те, що справді уже зроблено важливі кроки, але водночас ще необхідно зробити багато. Спеціалістам із громадського здоров'я необхідно докладати більше зусиль, щоб наші діти жили довше. І навіть жарт на початку, який ви сказали, він такий важливий і не такий уже й жарт. Нам необхідно знайти щось на кшталт вакцини проти тютюнопаління. Навіть незважаючи на те, що у нас все ще спалах пандемії COVID-19 і справді багато родин страждають, і навіть в Україні, тут теж дуже багато людей у лікарнях. Дякуємо, що нагадали нам про те, що справді, окрім боротьби з тютюном, нам необхідно пам'ятати і про інші виклики до громадського здоров'я.

І тепер хотів передати слово Меттью Майерсу, який є президентом неприбуткової організації "Кампанія за майбутнє дітей без тютюну". Вони працюють у багатьох країнах.

Отже, будь ласка, вам слово.

Меттью Л. МАЙЕРС. Дякую. Для мене велика честь виступати перед вами.

Ми в Україні працюємо практично від початку ратифікації Україною Рамкової конвенції. І ця країна з усіх тих, де ми представлені, зробила найбільше.

Наша організація "Кампанія за майбутнє дітей без тютюну" – це американська неурядова організація, яка діє спільно з іншими державними організаціями громадянського суспільства, щоб допомогти країнам виконати свої зобов'язання за Рамковою конвенцією. І причина у нас одна – рятувати життя. Ця важлива робота, яку ми спостерігали і в Україні, і по всьому світу, уже призвела до прийняття нормативно-правових актів по всьому світу, які скорочують тютюнопаління і уже рятують життя. І це справді призводить до важливої зміни. І ці зміни ґрунтуються на наукових даних і на таких важливих міжнародних документах, як Рамкова конвенція ВООЗ. Це уже не гіпотеза, ми знаємо точно, що ці заходи рятують життя, тому що уже по всьому світу ми бачимо, як 35 мільйонів життів уже були збережені тільки завдяки реалізації Конвенції.

І водночас хочу сказати, коли ми говоримо про ті причини, чому ми не можемо досягати ще більшого прогресу, відповідь одна: тютюнові виробники. Вони є постійними шкідниками на цьому шляху. Вони продовжують битися і опираються зусиллями і в Україні, і в інших країнах. Насправді, досвід України є доволі типовий: тютюнові виробники і відкрито, і приховано вживають заходів, щоб дискредитувати ті ініціативи громадського здоров'я, які матимуть найбільший вплив. І причина одна: вони хочуть зберегти і збільшити свої прибутки. І тютюновій індустрії байдуже

щодо міжнародного права чи щодо добробуту громадян України. Вони розглядають це лише як джерело прибутку.

Є дуже цікаве дослідження у Грузії щодо того, як сильно вони опиралися. Я можу навести ще декілька прикладів того, як працюють виробники, тому що важливо розуміти це і не дозволяти, щоб таке відбувалося, тому що і Грузія, і Україна стикаються з проблемами, які подекуди є унікальними, а подекуди – ні. І вся опозиція до нових законопроектів, всі аргументи, всі тактики, вони дуже подібні по всьому світу. Це їхній стандартний набір. От, наприклад, це підтримка таємних груп впливу, що зупиняють заходи проти тютюну, лобіювання тих політиків, які насправді протидіють змінам статусу-кво. І також вони активно використовують і економічні фактори. Я зараз поясню, як це відбувається у світі.

На Філіппінах, наприклад, "Philip Morris" (одна із дочірніх компаній), вона запропонувала допомогу від COVID-19 через деяких парламентарів у конгресі, які пропонували сприятливі правила для використання інноваційних тютюнових виробів. І це стало великою перешкодою на шляху і тільки покращило положення на ринку для "Philip Morris".

В Італії торік група політиків від двох партій подала законопроект, який скорочує податкову знижку на твени із 75 до 20 відсотків. І таким чином вони збільшили вартість цих виробів. І це могло би дозволити уряду отримати 300 мільйонів євро в 2020 році. Але на прохання тютюнової індустрії цей законопроект було відхилено через зусилля парламентарів і зі зв'язками з виробниками, в тому числі і з партією "П'ять зірок", колишній лідер якої Маттео Ренці публічно підтримує застосування IQOS і навіть відкривав фабрику "Philip Morris" у Болоньї.

У Мексиці в кінці 2020 року Кармен Мендель теж запропонував законопроект, який повністю забезпечує реалізацію Рамкової конвенції, але через дії опозиції цей законопроект зупинено і було подано інші альтернативні законопроекти, які спрямовані лише на відтермінування і на затягування цього процесу. Тютюнові виробники робили нападки на парламентарів, створювали інформаційний шум у ЗМІ і вчиняли інші заходи.

У Румунії законодавці від соціал-демократичної партії, яка теж підтримує тютюнових виробників, теж відхиляли законопроекти щодо реалізації конвенції без жодних обговорень і всупереч парламентським нормам.

І в січні 2021 року посол Японії в Бангладеш лобіював перед урядом Бангладешу від імені виробника для того, щоб там прийняли сприятливе для тютюнових виробників законодавство.

Отже, ми бачимо, як тютюнові виробники постійно намагаються протидіяти впровадженню заходів боротьби з тютюном. І це стосується будь-яких країн: Молдова, Україна, Бангладеш, Пакистан. Для цього використовуються і певні спеціальні групи. Є розслідування "New York Times", яке показало, як навіть у Торговій палаті США є група, що допомагає тютюновій індустрії опиратись тим політикам, що рятують життя. Це американський бізнес - лобі. І ми чули виступи колег із Грузії і чули інших виступаючих, є підтвердження тому, що заходи боротьби з тютюном насправді підтримує бізнес в цілому, а не руйнує бізнес, як стверджують насправді ці лобісти. Ці тактики є подібні в усіх країнах. І тому Україна має зрозуміти, що вона не в унікальній ситуації, і ті аргументи, які ви чуєте, ми чуємо в інших країнах. І необхідно, щоб ми мали конкретні наукові дані, на основі яких ми можемо опиратися цим виробникам.

Наведу ще приклад. В Україні ми чули, що акцизи призведуть до збільшення контрабанди і незаконної торгівлі тютюну. Дуже часто можна це почути, але доказів цьому немає. І в Україні, і в інших країнах, де було підвищено акциз, ми бачимо, що це допомагає рятувати життя. Наприклад, також є аргумент, що збільшення акцизу руйнує економіку. Незважаючи на те, що ці погрози не виправдалися, виробники продовжують наполягати. Так було не тільки в Україні. Важливо розуміти, що виробники ніколи не визнають наших аргументів. І що стосується викладки, іншого, вони будуть казати, що це шкодить підприємцям, будь-які заборони. І ствердження робляться в будь-якій країні, незважаючи на те, що ці аргументи неправдиві і це доведено в усіх країнах.

Я закликаю усіх ознайомитися з досвідом інших країн. Не можна дозволяти виробникам брехати і робити ці неправдиві твердження. Адже є низка країн з дуже сильним антитютюновим законодавством, і жодні біди не спіткали їх, як і в Україні. Ми бачимо зниження кількості курців, ми бачимо поліпшення здоров'я – мільйони життів збережено. Наприклад, на 2021 рік принаймні 20 країн прийняли дуже потужне законодавство, майже всі положення РКБТ, і вже більше 50 країн прийняли РКБТ і ще велика низка країн заборонили ТВЕНи, і ми бачимо, що є багато заборони викладки і заборони на рекламу і просування продажу тощо.

53 країни зараз вже врегулювали електронні сигарети. І 38 країн також врахували і пероральне застосування тютюну. І ще чимало країн вважають ТВЕНи частиною податкового режиму, як і звичайні сигарети. Кількість таких країн зростатиме.

Але саме з цієї причини я хотів сьогодні виступити, щоб сказати вам: найголовніше – це зберегти політичну волю, не дозволяти тютюновим виробникам вдаватися до тих прийомів для того, щоб затягувати прийняття законів. Невідворотно пам'ятати про здоров'я нації. Ми бачимо на прикладі України, що це працює. Ми бачимо, що ми зберігаємо життя таким чином.

Ми знаємо наше завдання. Ми знаємо, що виробники не здадуться, але просто тютюновий бізнес відрізняється, тому що він ґрунтується на омані і на брехні, вони приховують правду, тому що ці вироби вбивають. Відповідно треба дати відсіч тютюновим виробникам. І Україна – це чудовий приклад.

Ми сподіваємося, що Україна готова до подальших кроків, тому що саме тоді вдається зберегти життя і залишатися лідером.

Дякую.

Ярно ХАБІХТ. Дякую, Меттью.

І ви про стільки вже сказали. Оскільки у нас доповіді трохи затягнулися, ми переходимо до обговорення. І до нас долучаються. Ми думаємо, що ми знаємо? Яке законодавство? Що стосується економіки? Які різні сфери залучені? Як це впливає на різні групи населення? Поговорили про вплив і це стільки всього! І я думаю, що нам варто буде передивитися ці виступи для того, щоб усвідомити, що відбувається навколо. Як сказав Меттью, часто ми навіть не зрозуміємо. Це проходить непоміченим, і те, що з цього здається природнім. І багато хто думає, що це природно, що сьогодні прийдеш в ресторан, а там ніхто не палить, що немає реклами, великих плакатів. В Україні в метро або на зупинці я бачу різницю, тому що 10 років, 20 років тому було не так.

Пам'ятаю, я приїздив колись в Грузію, кілька років тому, і там була зовсім інша обстановка. Якщо порівняти із 5 або 10 років тому, заходиш в ресторан - пахне їжею і тобі там подобається. Ситуація змінилася. Тобто цей простір вільний від тютюну. Але водночас нам легко забути, як то було 5-10 років тому. А сьогодні Україна взагалі 15-ту річницю відзначає.

Отже, оскільки ми трохи вибилися з графіку, я спочатку запрошуюю до дискусії і даю слово пану Антону Шкіряку. Тому що ми говорили дуже багато, але він лікар і він бачить це з іншого боку, що відбувається, якщо людина палить довгий час. Враховуючи контекст пандемії, скажіть нам, нащо нам все це робити, чи страждають люди, чи ні і наскільки це має наслідки для громадського здоров'я?

ШКІРЯК А.А. Дякую, шановні колеги, за можливість виступити на такому заході.

Звісно, як онколог я бачу з іншого боку цю проблему. Я знаю, що у нас є політики, є парламентарі, які борються з тютюновою мафією в Україні. І у нас зараз є наочні докази.

Дозвольте показати вам на екрані знімки комп'ютерної томографії людини, що курила і що кинула курити. Це молода жінка, їй 35 років і вона

перейшла зі звичайних сигарет на електронні сигарети. Ми бачимо, що в обох легенях є рак.

Хочу сказати, що такі проблеми, як куріння електронних сигарет в Україні, в тому числі і куріння сигарет в усьому світі, хочу перейти назад. Хочу сказати, що куріння електронних сигарет – це є дуже цікава така уловка міжнародних компаній тютюнової мафії, яка сьогодні набирає обертів. І, на превеликий жаль, скажімо так, заложниками цієї ситуації є молодь, яка дуже часто звертається з приводу різних захворювань. Якщо, наприклад, взяти 20 років тому, то онкологія як захворювання, в принципі, була прерогативою людей 50+, це ті люди, котрі мали вже хронічні певні захворювання. Я останні 8-10 років помічаю, що кількість онкохворих, які страждають на легеневі захворювання, в тому числі на ураження не тільки легеневої системи, але й ротоглотки, носоглотки – це величезна кількість молодих людей, працездатних українців, які б могли платити податки і могли б жити в нашій державі і її розвивати. Але тютюнові компанії ідуть далі і вони пропонують алгоритм, де людина може обрати щось легше, щось простіше, щось унікальніше, ніж звичайні сигарети, що треба заряджати, що має вигляд електронного гаджету, і це людина легко сприймає, особливо молода.

Так от, скажу вам як онколог, як нейрохірург, сьогодні кількість паління електронної сигарети в кількості більше, ніж, до прикладу, звичайної сигарети. Тому що концентрація нікотину менша, але потреба організму в нікотині збільшується, і людина електронних сигарет, і, можливо, якщо у ваших близьких або знайомих є така проблема з тютюнопалінням, особливо електронних сигарет, то ви помічаєте, що вони курять частіше, більше. І ця проблема збільшується.

Якщо ми говоримо про проблеми тільки раку трахеї, бронхів і легень, то це 15 тисяч українців щороку, 15 тисяч людей, які чують діагноз – онкологія, мають проблеми, і чують від лікаря, що дуже складна ситуація. Я вам більше скажу, із цих 15 тисяч українців 60 відсотків, 59,8 відсотка не проживають навіть одного року з моменту постановки діагнозу. Тобто ці люди помирають при першому році виявлення цієї патології.

Сьогодні боротьба з тютюнопалінням є особистим викликом системи охорони здоров'я, якщо ми говоримо про охорону здоров'я. Ми зараз не говоримо про міністерство медицини, ми говоримо про Міністерство охорони здоров'я.

І те, що сьогодні наші колеги, міжнародні асоціації, різні компанії, котрі покликані боротися із тютюнопалінням, а я пам'ятаю цей далекий 2006 рік, коли звичайний інтерн Антон Шкіряк, будучи ще "зеленовухим", разом із керівником Національної агенції "Здоров'я України" професором Поліщуком об'їздив у білому халаті всі депутатські фракції з отакенною пачкою сигарет, з отакенними фотографіями раку легень і просто вимагали від них як лікарі

прийняти законопроект про заборону тютюнопаління в громадських місцях. Це дало можливість започаткувати культуру.

І сьогодні я говорю про те, що не може бути лікарської спільноти, яка курить. Я вважаю, що лікар має уособлювати здоров'я. І той лікар, який пропагує здоров'я, він не може палити. Тому ми, викликаючи культуру і навчаючи наших дітей, починаємо формувати абсолютно нове суспільство, суспільство, яке здебільшого має розуміти, що цінність його в країні – це його здоров'я. І це здоров'я не просто цінність окремо взятої людини або цієї долі молодій дівчині, яка бореться зараз за своє життя, якій тільки 35 років! Яка могла б бути повноправним платником податків, але зараз мусить продавати все своє майно, щоб оплатити собі лікування. Яка зараз має повністю відокремитися від суспільства і займатися своїм лікуванням, і не може потратити, наприклад, гроші на своїх дітей, не може потратити свої гроші там, до прикладу, на розваги. А вона зараз тратить всі свої збереження для того, щоб вижити, тому що колись тютюнова індустрія запропонувала їй іграшку під назвою "електронна сигарета".

Тому я дякую всім, хто бореться з тютюнопалінням в Україні. Нас невелика група, але наша команда доволі-таки сильна, і я впевнений, що найближчим часом ми доб'ємося результату, і тютюнопаління, і, в принципі, тютюн, це моя ідея і, в принципі, мрія, щоб він став суперелітним продуктом, щоб одна сигарета коштувала 100 доларів і щоб люди могли її дозволити собі тільки раз на рік, там хіба що на новий рік, як якась ексклюзивна, неймовірна фантазія.

Дякую всім за увагу. Бережіть своє здоров'я. І нехай Україна буде здоровою і вільною від тютюну.

Ярно ХАБІХТ. Дякую, Антоне. Дякую за те, що справді показали нам багато перспектив на це. Ви водночас є і лікарем, і водночас є представником активістів у боротьбі із тютюном. І справді у нас зараз нова культура народжується, і ці приклади навіть окремих людей теж є дуже важливі.

Тепер хочу передати слово представнику Центру Громадського здоров'я України пану Владиславу Збанацькому. Тому що справді саме на ЦГЗ лежить відповідальність по моніторингу і по реалізації заходів державних політик. Тож як ви розглядаєте цей процес у майбутньому, коли будуть ухвалені ці нові законопроекти?

ЗБАНАЦЬКИЙ В.В. Дуже дякую за можливість участі в цьому "круглому столі".

Насправді, дійсно ратифікація Рамкової конвенції по боротьбі з тютюном нам дозволила впровадити унікальні законодавчі ініціативи. Але відсутність протягом багатьох років суттєвих змін до антитютюнового

законодавства, низький рівень дотримання діючих нормативів і я би сказав все-таки не настільки достатнє збільшення оподаткування от наразі якраз спричиняє те, що споживання тютюнових виробів починає зростати.

І якраз дуже негативним є той факт, що дійсно тютюнова індустрія, користуючись, скажімо так, шпаринами в законодавстві, просуває і досить успішно свої нові продукти – тютюнові вироби електричного нагрівання. І за тими даними, які ми отримуємо за результатами моніторингу, значно збільшується от навіть за попередній рік кількість курців ТВЕНів: серед чоловіків - це більше, ніж в чотири рази – з півтора до шести відсотків, і серед жінок - з 3,4, до 10,5%.

З нашого боку ми зараз формуємо регіональні механізми відслідковування реалізації Рамкової конвенції по боротьбі з тютюном. Ми розпочали цю роботу в двох пілотних регіонах – це Рівненська і Херсонська області. Наразі сьогодні ми отримали дуже хорошу звітку про те, що наші проектні ідеї схвалені ініціативою ... *(нерозбірливо)* і ми будемо просувати ці механізми далі, в інших регіонах поширювати цей досвід. Ми розробили стратегію та план заходів, власне, дорожню карту з посилення виконання Рамкової конвенції по боротьбі з тютюном, яка направлена як на включення до законодавства невиконаних зобов'язань, які Україна на себе взяла, ратифікувавши конвенцію, так і на гармонізацію з європейським законодавством.

Наразі ми розпочинаємо також стратегію інтерактивного реагування на порушення антитютюнового законодавства, тому що ми розуміємо, що насправді дійсно дуже важко людині, яка стикається з порушенням її прав на бездимне середовище, реалізувати, скажімо так, це своє право, надіславши відповідні скарги nereагування, для того, аби зреагували як Національна поліція, так і Державна служба з питань безпеки харчових продуктів і захисту споживачів.

Наразі, з нашого боку, ми розуміємо про те, що обізнаність, власне, цільових аудиторій також є дуже важливою. І дуже важливо доносити ті знання, ті результати досліджень, які насправді говорять про те, що ці новітні продукти так само, як і традиційний тютюн, є також шкідливими і не несуть жодного спрощення як у використанні, так і в наслідках для здоров'я самих споживачів. Ми вже почали цю роботу з громадським сектором, з міжнародними партнерами минулого року і будемо продовжувати в цьому році.

Наразі ми вітаємо і всебічно підтримуємо ініціативу народних депутатів Верховної Ради, Комітету з питань здоров'я нації, медичної допомоги і медичного страхування, зусиллями яких розроблений цей комплексний антитютюновий законопроект, який дозволить вирішити багато питань, які, власне, спричиняють негативний вплив на здоров'я населення

нашого. І також ми сподіваємось, що пропозиції деяких народних депутатів знизити акцизи на тютюнові вироби для нагрівання електронних сигарет, стверджуючи, що це дасть бюджету вищі і стабільні надходження від цієї сфери, не будуть підтримані парламентом. Хочу привернути увагу до вимог РКБТ і законодавства, які визначають пріоритетність політики у сфері охорони здоров'я, в порівнянні з фінансовими податками і корпоративними інтересами тютюнових корпорацій. Ми маємо щирю надію на те, що здоровий глузд депутатів і те, що здоров'я населення в цілому і їх виборців конкретно є найбільшим пріоритетом, а не просто декларативними гаслами перед виборами.

Ми готові підтримувати абсолютно всі ініціативи, які пов'язані з зменшенням негативного впливу тютюну на здоров'я населення.

Я хотів би дуже подякувати Антону за його натхненну промову і за те, як він у далекому 2006 році переконував депутатів ратифікувати Рамкову конвенцію. Дуже дякую! Насправді ви на передньому фронті тоді були і зараз продовжуєте цю роботу. Щиро вам дякую.

Ярно ХАБІХТ. Дякую.

Ви підняли три дуже важливі аспекти. Те, що нам справді необхідний всеохопний підхід до громадського здоров'я. Друге питання, це, власне, забезпечення реалізації усіх обмежень. І справді нам необхідний час для зміни культури, але це необхідно робити.

І перед тим, як ми перейдемо до завершення, можливо, тезово. От давайте, Меттью, три тези, що необхідно зробити в Україні цього року, якби ви от мали чарівну паличку? Що необхідно було би зробити цього року?

Меттью Л. МАЙЕРС. По-перше, це щоб було прийнято всі законопроекти в повному обсязі, повне впровадження. По-друге, залишити оподаткування на тютюн. Ставка не має знижуватися. Нещодавно були прийняті заходи щодо ТВЕНів, не відходьте від них. І третє, чітко заявіть про відданість України не просто у виконанні всіх вимог ЄС, а те, що Україна стане глобальним лідером.

Я часто посилаюсь на статистику України, виступаючи в дуже різних країнах, я наводжу приклад, чого можна досягти, незважаючи на протидію виробників. Я скажу чесно, Україна дуже ретельно виконує свої зобов'язання і це допомогло досягти прогресу іншим країнам.

Ярно ХАБІХТ. Дякую, Меттью.

Три тези, справді, всім варто їх записати і відстежувати їх. І якщо ми можемо звірятися щомісячно, чи виконуємо їх, це буде дуже важливо.

Отже, час спливає, а у нас тут аудиторія вже майже 2 години. І я як спеціаліст громадського здоров'я заявляю, 2 години сидіти перед екраном без руху – це погано для здоров'я.

Отже, переходимо до завершальної частини. Від імені ВООЗ хочу сказати, що це був дуже інформативний захід. Дві години, ми побачили різні точки зору, у нас були тут дуже жваві обговорення, я їх пересказувати не буду. Я просто хочу сказати, що з нами були представники ВООЗ і нас підтримує ООН, у тому числі і секретаріат питає, як там справи з боротьбою з тютюном в Україні. З нами був Світовий банк, ЄС. Нас надихали приклади інших країн. Ми вислухали лікарів і представників неприбуткових організацій. Це була настільки розлого дискусія.

І я дякую також парламентарям за їхню ініціативу, тому що такої ініціативи бракує в багатьох країнах, але в Україні вона є, є ініціатива серед парламентарів, і це надзвичайно надихає.

І перш ніж передати слово пані Ладі, я хочу усім подякувати, хто організував цю зустріч. Хочу подякувати всім колегам, які долучилися до організації, а також дякую нашим перекладачам. Тому що перехід в онлайн через коронавірус, власне, збагатив наш досвід взаємодії з різними культурами і з різними мовами. Дуже дякую нашим перекладачам за те, що перекладаєте на таких зустрічах. Дякую партнерам. Дякую усім, хто підтримував, тому що дуже багато людей хочуть бачити реалізацію РКБТ не тільки в Україні, а й в інших країнах.

Отже, Ладо, вам слово. Ви нас надихаєте, ви нас зібрали, ви працюєте в цій царині. Отже, передаємо вам мікрофон для заключного слова.

Дякую.

БУЛАХ Л.В. Доеднаюся до всіх подяк. І просто хочу завершити нашу зустріч обіцянкою, що, як мінімум, Комітет з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування завжди буде тримати на пульсі виконання всіх вимог і Конвенції РКБТ, і, можливо, і додаткових зусиль, тому що 15 років – це насправді величезний час, за який тютюнова індустрія використовує інші форми завоювання свідомості курців, тому я впевнена, що наш комітет зможе відповідати цим новим викликам. І я обіцяю об'єднувати і переконувати всіх своїх колег, тому що, звісно, що мої колеги в Комітеті з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування більш прихильні, вони компетентні, але наше завдання – навчати і інформувати інші комітети для того, щоб сфокусувати всі зусилля, щоб парламентом було прийнято цей закон, і жодного кроку назад щодо існуючих вимог по акцизним зборам – їх не можна зменшувати. Я також буду намагатися зберегти ці перемоги, які були досягнуті минулого року.

Дякую всім. До наступних зустрічей.